



Denna rapport är en sammanställning grundad på Utrikesdepartementets bedömningar. Rapporten gör inte anspråk på att ge en fullständig bild av läget för de mänskliga rättigheterna, demokrati och rättsstatens principer i landet. Information bör också sökas från andra källor.

Mänskliga rättigheter, demokrati och rättsstatens principer i Indien 2015–2016

I. SAMMANFATTNING

Indien är världens största demokrati och fria val genomförs regelbundet. Landet har en omfattande lagstiftning till skydd för de mänskliga rättigheterna. Trots att levnadsvillkoren har förbättrats de senaste decennierna för många människor i Indien och den absoluta fattigdomen minskat, lever fortfarande hundratals miljoner människor i fattigdom. En stor del av befolkningen har därmed svårt att åtnjuta tillgång till mat, bostad, rent vatten, sjukvård och utbildning. Kvinnor, barn, personer som tillhör de lägre kasterna, urfolk, personer som tillhör etniska och religiösa minoriteter samt personer med funktionsnedsättning är särskilt utsatta. Problemen tas ofta upp i den allmänna opinionen och regeringen erkänner dessa som utmaningar man försöker lösa.

Rättsväsendet är överbelastat och cirka 70 procent av alla i fängsligt förvar sitter frihetsberövade utan att ha blivit dömda eller ha fått sitt ärende prövat. Korruption är ett utbrett problem och förekommer även inom rätts- och polisväsendet. Tortyr och dödsfall i häkten och fängelser förekommer. Indien tillämpar dödsstraff. Antalet brott med dödsstraff som påföljd har ökat, vilket Indien har fått internationell kritik för.

I samband med terrorismbekämpning och upprätthållande av den inre säkerheten i landet rapporteras om allvarliga kränkningar av de mänskliga rättigheterna från militärens sida. Detta gäller framförallt i de nordöstra delarna av landet och i delstaten Jammu och Kashmir, som delvis täcks av speciallagstiftning. Även militanta grupper gör sig skyldiga till betydande övergrepp.

Civilsamhällesorganisationer har de senaste åren kritiserat den indiska regeringen för att använda det registreringssystem som upprätthålls för att organisationerna ska tillåtas ta emot utländska bidrag till att begränsa organisationernas verksamhet och därigenom deras föreningsfrihet.

Våld mot kvinnor och barn, människohandel, tvångs- och barnarbete utgör allvarliga problem och myndigheternas åtgärder för att komma till rätta med problemen har inte varit fullt ut effektiva. Kvinnor har fortfarande en underordnad ställning i samhället. Könssdiskriminering fortsätter att utgöra ett omfattande problem.

Barnarbete förekommer bland annat inom jordbruket, som arbetskraft i hemmen, tillverkningsindustrin och i gruvor. En kritiserad ändring av lagen om barnarbete 2016 tillåter barnarbete inom familjebaserade verksamheter. Indien har den högsta andelen barnäktenskap i världen.

Rätten att utöva sin religion respekteras generellt. Kristna och muslimska grupper har rapporterat att de upplever att brottsligheten riktad mot dem har ökat sedan 2014. I vissa indiska delstater finns lokala lagar mot påverkan till konvertering för att förhindra att personer ändrar sin religionstillhörighet.

Hatpropaganda riktad mot främst muslimer har rapporterats i indiska medier. Att allt fler indiska delstater lagstiftar mot koslakt och hantering av nötkött hävdar vissa påverkar muslimers ekonomiska möjligheter negativt. Dessa lagar ska också ha använts för att uppvigla hinduiska grupper mot indiska muslimer.

II. RÄTTSSSTATENS PRINCIPER

En princip för god samhällsstyrning

Indien har ett från den verkställande makten självständigt och oberoende domstolsväsende och ett väl utvecklat rättssystem. Anklagelser förekommer dock ofta om att domstolar påverkats av politiska överväganden, framför allt i ärenden som har med den nationella säkerheten att göra liksom i lägre domstolsinstanser. Domarna i Högsta domstolen utses av presidenten på premiärministerns rekommendation. Delstatsregeringarna utser domare till distriktsdomstolarna. Särskilda militärdomstolar finns inrättade.

Indien består av 29 delstater och sju unionsterritorier. Delstaterna har huvudansvaret för lag och ordning, men centralregeringen har efter dekret från presidenten möjlighet att tillfälligt ta kontrollen från en delstatsregering som inte bedöms klara av att sköta detta ansvar.

Det förekommer korruption inom rättsväsendet. Även domare i Högsta domstolen har anklagats för korruption. Anklagelser om korruption inom poliskåren är vanligt förekommande. Indien intog plats 79 av 176 i *Transparency International's* index över upplevd korruption 2016.

Kvinnor och män har formellt lika tillgång till rättsväsendet. I realiteten har dock kvinnor och personer som lever i fattigdom svårare att få sin sak prövad i domstol på grund av svagare ekonomisk, politisk och social ställning.

III. DEMOKRATI

De politiska rättigheterna och de politiska institutionerna

Indien är världens största demokrati, en federal republik med parlamentariskt styrelsesätt. Parlamentet utgör den lagstiftande församlingen och består av två kamrar, *Lok Sabha*, (folkkammaren) med 545 ledamöter och *Rajya Sabha* (delstatsförsamlingen) med 242 ledamöter. Val till *Lok Sabha* hålls vart femte år. Det finns ett stort antal politiska partier. De senaste nationella valen ägde rum våren 2014. Indien tillåter inte internationella valobservatörer. *Freedom House* rapporterade att valen på det stora hela varit fria och rättvisa, även om det fanns rapporter om våld och så kallad ”*booth capturing*”, det vill säga att anhängare till ett visst parti tagit kontroll över en vallokal. I de valkretsar där anklagelser om ”*booth capturing*” visade sig stämma utlyste valkommissionen omval. Av de röstande hade 96 procent utrustats med särskilda ID-kort för röstningen. Röstandet sker elektroniskt. Val till delstatsparlamenten hålls med femårsintervaller.

Presidenten är statschef och innehar formellt även den verkställande makten. Rollen är dock övervägande ceremoniell och i praktiken innehas större delen av den verkställande makten av regeringen, som leds av en premiärminister.

Kvinnor åtnjuter enligt lag samma politiska rättigheter som män. De senaste tjugo åren har försök att reservera en tredjedel av platserna i parlamentet och folkvalda församlingar på delstats- och lokal nivå för kvinnor genomförts. På nationell nivå och delstatsnivå har förslaget ännu inte antagits. På bynivå (*Panchayat*) har reformen genomförts med goda resultat, vilket lett till att man sedan 2009 höjt andelen platser i byråden reserverade för kvinnor till 50 procent. I de båda parlamentskamrarna är 91 av 787 ledamöter kvinnor. Sju av totalt 75 ministrar är kvinnor. Företrädare för lägre kaster och urfolk har reserverade andelar av platserna i parlamentet, i proportion till hur stor andel av den totala befolkningen de utgör.

Lagen om allmänhetens rätt till insyn (*Right to Information Act*) ger möjligheter för medborgarna att få information och insyn i hur regeringar och myndigheter på central- och delstatsnivå arbetar och vilka underlag som ligger till grund för beslut. I praktiken rapporteras dock ofta om svårigheter att utnyttja de rättigheter som lagen föreskriver.

Det civila samhällets utrymme

Konstitutionen tillförsäkrar medborgarna rätten att bilda föreningar och det finns en stor mängd lokala organisationer som arbetar med frågor som rör mänskliga rättigheter. Organisationer måste vara registrerade för att kunna verka i Indien. Särskilda regler gäller för att ta emot donationer och bidrag från utlandet enligt *Foreign Contribution Regulation Act 2010* (FCRA), och registreringen måste förnyas vart femte år. Lagen försvårar utländsk finansiering till verksamheter som bedöms ha en politisk natur.

De senaste fyra åren har 14 000 organisationer fått sina registreringar indragna, och kritiska röster hävdar att regeringen använder lagen för att begränsa civilsamhället, som menar att de sätts under press från staten om de kritiserar regeringens politik. Enligt en rapport från FN:s specialrapportör för mötes- och föreningsfrihet Maina Kiai i april 2016 står FCRA i konflikt med internationell lagstiftning på området. Kiai gjorde tillsammans med FN:s specialrapportörer för yttrandefrihet och människorättsförsvarare i juni 2016 ett uttalande där de uppmanade Indien att upphäva lagen.

Amnesty International tvingades i augusti 2016 tillfälligt stänga sina kontor i Indien efter att organisationen anklagats för uppvigling, då anti-indiska slagord yttrats vid ett av organisationen arrangerat möte om mänskliga

rättigheter i Kashmir. Representanter för civilsamhället i Indien har vid enstaka tillfällen hindrats från att lämna landet.

IV. MEDBORGERLIGA OCH POLITISKA RÄTTIGHETER

Respekt för rätten till liv, kroppslig integritet och förbud mot tortyr

Rätten till liv garanteras i den indiska konstitutionen. Konflikter och oroligheter med allvarliga konsekvenser för civilbefolkningen förekommer i vissa delar av Indien, främst i delstaten Jammu och Kashmir, i de nordöstra delarna samt i de områden i östra Indien där maoistiska rebellgrupper (naxaliter) verkar. Civilbefolkningen i dessa områden utsätts för våld och övergrepp både från militanta grupper och från militär och polis. Trenden är dock nedåtgående. Antalet dödsfall har minskat från totalt 1 177 år 2010 till 315 år 2015.

Delar av nordöstra Indien och delstaten Jammu och Kashmir täcks av speciallagstiftning *Armed Forces Special Powers Act* respektive *Jammu and Kashmir Special Powers Act*, som ger regeringen rätt att utfärda regionala undantag från gällande lagstiftning, inklusive immunitet för säkerhetsstyrkor från civilrättsliga åtal. Lagstiftningen har kritiserats av FN.

Fängelserna är överbelagda och det råder brist på mat och mediciner. Den nationella överbeläggningen uppgår till 14 procent enligt *National Crime Records Bureau* (NCRB) men varierar i olika delstater.

Det finns ingen lag mot tortyr. Civilsamhällesorganisationen *Asian Human Rights Commission* rapporterar att det dagligen sker övergrepp mot rätten till liv i indiska polishäkten och fängelser, inklusive tortyr som leder till dödsfall. Högsta domstolen beordrade i juli 2016 delstaterna att installera kameror i fängelser inom två år, och att överväga att installera kameror på polisstationer. De nationella säkerhetsstyrkorna har ingen skyldighet att rapportera dödsfall bland personer som tagits i förvar i Jammu och Kashmir eller i de nordöstra delstaterna.

Enligt organisationen *Working Group on Human Rights in India and the UN*, (WGHR) förekommer försvinnanden i alla de delar av Indien som präglas av politiska oroligheter. *Amnesty International* tar upp fall av misstänkta utomrättsliga avrättningar. I juli 2016 efterfrågade Högsta domstolen en statlig undersökning av 1 528 fall av misstänkta utomrättsliga avrättningar

som rapporterats ha ägt rum i delstaten Manipur i nordöstra Indien mellan 1979 och 2012.

Slaveri är förbjudet i lag, men slaveriliknande förhållanden förekommer. Särskilt utsatta är personer från lägre kaster, urfolk och migrantarbetare. Tvångsarbete förekommer främst inom jordbrukssektorn.

Indien är både rekryteringsområde, transitland och destination för människohandel. Framförallt sker handel av människor inom landet. Enligt ILO sker människohandeln i första hand med arbete som syfte, men människohandel för sexuella ändamål förekommer också i omfattande utsträckning. Regeringen har tagit fram en handlingsplan för att bekämpa människohandel och kommersiell exploatering av kvinnor och barn samt riktlinjer för rehabilitering av offer. Satsningar har gjorts för att öka kunskapen om människohandel.

Enligt *Amnesty International* förekommer det att byrå utdömer sexuellt våld som brottspåföljd mot kvinnor som antingen själva brutit mot normer och regler, eller för brott begångna av deras familjemedlemmar. Dessa straff utdöms företrädesvis mot kvinnor som tillhör marginaliserade grupper, som daliter (så kallade kastlösa) eller urfolk. Exempelvis tar *Human Rights Watch* upp ett fall från delstaten Uttar Pradesh i augusti 2015 där ett byrå dömde att två systrar ur gruppen daliter skulle våldtas för att deras bror rymt med en kvinna ur en högre kast.

Dödsstraff

Dödsstraff finns på straffskalan i strafflagen för elva brott, bland annat mord, kidnappning mot lösenssumma och uppror mot regeringen. Därtill finns en rad speciallagar som har dödsstraff i straffskalan, såsom *Army Act* och *Air Force Act*. Indien har fått kritik för att ett växande antal brott har dödsstraff som påföljd. Till exempel innebär den förstärkta lagen mot våldtäkt som skedde till följd av den uppmärksammade gruppvåldtäkten i New Delhi 2012 att dödsstraff finns i straffskalan för våldtäkt. Minimåldern för dödsstraff är 18 år vid tidpunkten för brottet.

Enligt rättspraxis ska dödsstraffet enbart utdömas i sällsynta undantagsfall, "the rarest of rare cases". Internationella bedömare som *Asian Human Rights Commission* anser att så inte är fallet. Antalet utdömda dödsstraff har minskat något, och 2015 utdömdes dödsstraff i 75 fall. Indiska medier rapporterade i

maj 2016 att de flesta av de 385 dödsdömda personerna i indiska fängelser tillhörde minoritetsgrupper och ofta var förstagångsförbrytare. Enligt media var situationen i fängelset för de dödsdömda mycket dålig och de flesta uppgav att de utsatts för tortyr.

Presidenten har ensamrätt att benåda dödsdömda, men i praktiken konsulteras regeringen. Den senaste avrättningen ägde rum i juli 2015. Debatt om dödsstraff pågår med jämna mellanrum. I augusti 2015 la två parlamentsledamöter fram lagförslag om avskaffande av dödsstraffet, och lagrådet (*Law Commission*) rekommenderade också att dödsstraffet skulle avskaffas för alla brott förutom terroristbrott och brott som karaktäriseras som krigsföring mot staten.

Rätten till frihet och personlig säkerhet

Indien tillämpar terroristlagstiftning på nationell nivå i syfte att bekämpa våldsamma självständighetsrörelser i olika delar av landet samt för att bemöta nationella säkerhetsrisker. Kännetecknande för lagarna är att de uppställer lägre beviskrav för att få en person fälld för brott. Enligt bland annat organisationen *Working Group on Human Rights in India and the UN* (WGHR) ger lagarna utrymme för godtyckliga frihetsberövanden. Lagen *National Security Act* (NSA) tillåter att personer som anses utgöra en nationell säkerhetsrisk hålls frihetsberövade i ett år utan rättslig prövning. Lagen gäller i hela landet utom i Jammu och Kashmir där motsvarande lagstiftning, *Public Safety Act* (PSA), tillåter frihetsberövande i upp till två år. Till skillnad mot NSA har den som är frihetsberövad under PSA inte tillgång till juridiskt biträde. Bland annat *Amnesty* och *Human Rights Watch*, har påpekat att trots att det är olagligt att fängsla personer under 18 år under PSA har detta skett vid flera tillfällen i samband med oroligheterna i Kashmir under sommaren och hösten 2016.

Medborgarna kan generellt röra sig fritt i landet, med undantag för vissa områden i nordöst som är betecknade som skyddsområden (*restricted areas*). Utegångsförbud införs regelmässigt på lokal basis i samband med oroligheter. Medborgare kan vägras pass om det finns misstanke om att personen kan komma att bedriva verksamhet utomlands som skadar Indiens suveränitet och integritet. Vid ett par uppmärksammade tillfällen 2015 och 2016 har personer aktiva inom civilsamhället förvägrats utresa ur Indien när de planerade att tala om misstänkta brott mot mänskliga rättigheter i Indien inför en utländsk publik.

Rättssäkerhet

Konstitutionen garanterar rätten till en rättvis rättegång. Domstolarna är emellertid överbelastade och underbemannade vilket innebär att många väntar på rättegång i häkten och fängelser – ibland i åratal. Enligt *National Crime Records Bureau* (NCRB) väntar cirka 67 procent av de frihetsberövade i landet på att bli dömda för något brott. Vissa tillbringar längre tid i häkte i avvaktan på prövning än vad straffet för det misstänkta brottet uppgår till.

Kvinnor och män har formellt lika tillgång till rättsväsendet. I realiteten har dock kvinnor och personer som lever i fattigdom eller tillhör minoritetsgrupper, på grund av svagare ekonomisk, politisk och social ställning svårare att få sin sak prövad i domstol.

Straffbarhetsåldern är sju år. Barn under 18 år kan inte åtalas under allmän brottslagstiftning. Lagen ändrades dock 2015 så att ungdomar mellan 16 och 18 års ålder kan dömas som vuxna vid anklagelser om särskilt svåra brott som mord och våldtäkt.

Straffrihet

Medlemmar av polis och säkerhetsstyrkorna får under vissa omständigheter formell straffrihet enligt flera speciallagar. I vissa regioner rapporteras om att polis och rättsväsende underlåter att ingripa vid attacker mot personer som tillhör religiösa minoriteter. Kritik har till exempel riktats mot bristfälliga rättsliga undersökningar och att förövare inte ställts inför rätta efter attacker mot religiösa minoriteter. I flera fall har dessa rättsfall pågått i årtionden. Motsvarande kritik har riktats mot polis vad gäller våld mot kvinnor eller våldsbrott begångna mot kastlösa personer.

FN:s specialrapportör för utomrättsliga, summariska och godtyckliga avrättningar pekade 2013 på att de långa utredningstiderna riskerade att leda till straffrihet, och rekommenderade att en process skulle inledas för att reformera domstolsväsendet. I uppföljningen av rapporten som publicerades i maj 2015 noterade specialrapportören att någon sådan process inte påbörjats.

Yttrande-, press- och informationsfrihet, inklusive på internet

Konstitutionen tillförsäkrar medborgarna yttrande- och tryckfrihet. Samhällelig debatt genom media och på annat sätt förekommer i stor omfattning. Indien är ett av de länder som har flest nyhetsmedia i världen.

Media tar ofta upp kritik mot regeringen och påtalar brott mot mänskliga rättigheter. Regeringen kan förbjuda publicering av material som bedöms känsligt med stöd av *Official Secrets Act*, som ibland har tillämpats relativt vidsträckt. *Human Rights Watch* kritiserade i maj 2016 Indien för att genom användandet av lagar mot uppvigling och förtal inskränka yttrandefriheten. Enligt flera civilsamhällesorganisationer har det offentliga utrymmet för kritik mot staten minskat genom tillämpningen av dessa lagar.

Indien hamnade på plats 133 av 180 i 2016 års Reportrar utan gränser pressfrihetsindex. En motivering till placeringen är problem som många journalister möter, bland annat i form av hot och våld. Religiösa grupper, särskilt hinduiska, stämmer inte sällan journalister som de anser kränkt religiösa känslor för ärekränkning. Reportrar utan gränser rapporterar också att den indiska regeringen har tagit steg för att öka statlig kontroll över media.

Enligt en rapport i oktober 2016 från *Committee to Protect Journalists* har Indien 13 ouppklarade fall av mördade journalister de senaste tio åren. Enligt organisationen är journalister i mindre städer eller på landsbygden som rapporterat om korruption eller lokalpolitik särskilt utsatta för våld och hot.

Möjligheten att använda internet är i allmänhet inte inskränkt av staten. Staten förbehåller sig dock rätten till censur, framförallt med hänvisning till nationell säkerhet och moralfrågor. Denna rätt har utnyttjats för att stänga av tillgången till såväl mobilt internet som specifika internetsidor vid flera tillfällen, inte minst i samband med lokala oroligheter. Det finns rapporter om att nedstängningar av internet blivit vanligare på senare år.

Filmer genomgår censurprövning innan de får visas på biograferna. Det har förekommit att filmer har förbjudits när de ansetts kränkande för enskilda grupper. Myndigheterna blockerade också våren 2015 åtkomsten på YouTube till en dokumentär om den uppmärksammade gruppvåldtäkten i Indien i december 2012, ”*India’s Daughter*”, med motiveringen att filmen uppmuntrade till våld mot kvinnor. Det förekommer att regeringen förbjuder viss litteratur med motiveringen att den kan leda till våld eller spänningar mellan folkgrupper.

Mötes- och föreningsfrihet

Mötesfrihet garanteras i konstitutionen. Rätten till fredliga åsiktsyttringar, inklusive genom demonstrationer respekteras i allmänhet. Vid lokala oroligheter förekommer att denna rätt inskränks och att demonstrationer inte beviljas tillstånd. Även föreningsfrihet föreskrivs i lag, liksom rätten att bilda fackföreningar.

För att kunna anordna internationella konferenser har det i vissa fall krävts godkännande av inrikesministeriet, vilket lett till att en del civilsamhällesorganisationer menar att myndigheterna utövar indirekt kontroll över deras verksamhet.

Religions- och övertygelsefrihet

Indien är enligt konstitutionen en sekulär stat. Enligt den senaste folkräkningen om religiös tillhörighet består befolkningen av 80 procent hinduer, 14 procent muslimer, 2 procent kristna och 2 procent sikher. Därutöver finns mindre grupper buddhister, jainer, parser, judar och bahaier, samt urfolk som officiellt klassificeras som hinduer men i själva verket praktiserar traditionell animistisk religion. Religiösa minoriteter skyddas i lag.

Rätten att utöva sin religion respekteras generellt. Det existerar dock i sex delstater lokala lagar mot påverkan till konvertering för att förhindra att personer ändrar sin religionstillhörighet. Utländska bidrag till indiska religiösa grupper är förbjudna om dessa anses skapa spänningar eller disharmoni mellan folkgrupper.

Kristna och muslimska grupper har rapporterat att de upplever att brottsligheten riktad mot dem har ökat sedan premiärminister Modi kom till makten 2014. Under hösten 2015 lämnade flera kända kulturpersonligheter tillbaka statliga priser de tidigare mottagit, i protest mot vad de ansåg var en ökad religiöst och kulturellt betingad intolerans i landet.

V. EKONOMISKA, SOCIALA OCH KULTURELLA RÄTTIGHETER

Rätten till arbete, rättvisa arbetsvillkor och relaterade frågor

Indien har ratificerat fyra av ILO:s centrala konventioner. Enligt konstitutionen ska arbetstagare få skälig lön och ha arbetsförhållanden som möjliggör ett anständigt liv. Det finns ett flertal lagar som reglerar minimilöner, arbetstider och säkerhet på arbetsplatsen. Dessa följs dock

bristfälligt och säkerhets- och hälsoläget på olika arbetsplatser varierar. Såväl centralregeringen som delstatsregeringarna genomför arbetsplatsinspektioner för att kontrollera att arbetsrättsliga lagar efterlevs. Arbetsplatsinspektörerna är dock för få, och det förekommer att deras arbete försvåras av nära kontakter mellan arbetsgivare och politiker.

Av arbetskraften återfinns 90 procent i den informella sektorn och därigenom ett begränsat skyddsnät. Många är småbrukare eller har periodvisa arbeten och begränsade inkomster. En 100-dagars arbetsgaranti med minimilön per hushåll har gjort stor skillnad för många fattiga familjer på landsbygden. Enligt UNDP deltog år 2013 27 procent av kvinnorna på arbetsmarknaden, jämfört med 35 procent år 1990.

Tvångsarbete är förbjudet enligt konstitutionen och vissa speciallagar. Lagarnas efterlevnad varierar dock från delstat till delstat och tvångsarbete förekommer, ofta som ett resultat av en skuldsituation där arbetstagaren och även barn arbetar av en skuld till en utlånare eller arbetsgivare. Arbetsförhållandena för många hushållsanställda är så svåra att de kan betraktas som tvångsarbete. Enligt ILO är 11,7 miljoner människor i Indien utsatta för tvångsarbete.

Barnarbete är vanligt förekommande. Antalet barn mellan 5 och 14 år som arbetar uppgår enligt officiella siffror till 12,6 miljoner, men civilsamhällesorganisationer uppskattar att den verkliga siffran är betydligt högre. Barnarbete förekommer bland annat inom jordbruket, som arbetskraft i hemmen, i tillverkningsindustrin och i gruvor. I juli 2016 gjordes en ändring av lagen om barnarbete så att allt barnarbete före 14 års ålder förbjuds. Samtidigt ändrades lagen så att arbete inom familjen tillåts. Detta har kritiserats av UNICEF och civilsamhällesorganisationer som menar att man därigenom i praktiken tillåter barnarbete.

Diskriminering i arbetslivet baserat på kastsystemet är förbjudet enligt konstitutionen. Möjligheter till val av yrke styrs emellertid i stor utsträckning av individens sociala bakgrund. Människor från lägre kast arbetar framför allt inom lågbetalda yrken. Det finns en särskild lag om skydd för kvinnor mot sexuella trakasserier på arbetsplatsen. En studie av indiska advokatsamfundet från 2016 visar dock att 65 procent av de tillfrågade i undersökningen inte ansåg att deras företag levde upp till lagens krav. Av de tillfrågade kvinnorna hade 38 procent upplevt sexuella trakasserier på arbetsplatsen.

Arbetstagare kan etablera fackföreningar utan tillstånd. Anställda inom den offentliga sektorn har begränsad strejkrätt. Kollektivavtal är tillåtna och används ofta för att fastställa löner och för att lösa arbetsmarknadskonflikter.

Uppmärksammade fall har visat att företag varit involverade i att genom korrupta metoder bryta mot de mänskliga rättigheterna i Indien, bland annat genom olaglig gruvdrift, olagliga utsläpp eller användandet av förbjudna kemikalier. Det har förekommit att aktivister som har belyst fall av brott mot de mänskliga rättigheterna orsakade av företags aktiviteter har utsatts för våld och hot. Organisationen *Global Witness* har dokumenterat sex fall av mord på miljöaktivister i Indien 2015, vilket innebär att Indien är ett av de tio länder som är farligast för människorättsförsvarare på miljöområdet.

Rätten till bästa uppnåeliga hälsa

Trots flera nationella program för att förbättra hälsovården är tillgången starkt begränsad för stora delar av befolkningen. Kvaliteten på hälsovård varierar stort mellan olika delstater och regioner, mellan stad och landsbygd och med hänsyn till människors ekonomiska villkor. På statliga sjukhus råder ofta brist på läkare och annan vårdpersonal, liksom brist på mediciner och utrustning. Hälssituationen och tillgången till vård är sämre för flickor, kvinnor, personer som tillhör etniska minoriteter, lågkastiga och urfolk. Undernäring är vanligare på landsbygden och bland minoritetsgrupper som daliter och urfolk.

Mödra- och barnadödligheten har minskat de senaste årtionden, men ligger fortfarande på höga nivåer med 53 barn per 1 000 som beräknas dö före fem års ålder. Andelen barn som på grund av undernäring har hämmats i utvecklingen, vilket kan ha effekter på neurologiska funktioner är 48 procent. Mödradödligheten beräknas till 174 per 100 000 födslar. Abort är tillåtet upp till vecka tolv utan särskilt tillstånd. Tillgången till preventivmedel beräknades 2014 till 59 procent enligt FN.

Brist på rent vatten och sanitet ligger bakom 80 procent av sjukdomsfallen på den indiska landsbygden, och diarré är den främsta anledning till dödsfall för barn under fem års ålder enligt UNICEF. Medellivslängden är 67 år för män och nära 70 år för kvinnor.

Rätten till utbildning

Skolgång är obligatorisk och avgiftsfri för alla barn i åldrarna 6-14 år. Enligt Världsbanken uppnår 24 av Indiens 29 delstater heltäckande inskrivningsgrad för grundskolan. Det finns dock 8 miljoner indiska barn som inte går i skolan. Det rör sig ofta om barn som bor på platser långt ifrån närmaste samhälle och inom marginaliserade grupper. Skillnaderna mellan pojkars och flickors utbildningsnivå har minskat, så att det nu finns 93 flickor på 100 pojkar i skolan. Enligt 2011 års folkräkning var 81 procent av männen läskunniga jämfört med 65 procent av kvinnorna.

Generellt är kvaliteten i de statliga skolorna låg, även om det förekommer regionala skillnader. Bristen på kvalificerade lärare och relevanta läromedel är stor. Lokaler är ofta i dåligt skick och många saknar toaletter och vatten. Just avsaknaden av toaletter får många flickor att sluta skolan i förtid. Barn från lägre kaster, personer som tillhör etniska minoriteter, gatubarn och barn med funktionsnedsättning har generellt sämre tillgång till utbildning än andra.

Rätten till en tillfredsställande levnadsstandard

Indiens höga tillväxt har haft en positiv inverkan på många människors liv och möjligheter. Huvuddelen av befolkningen består dock fortfarande av ekonomiskt sårbara personer som bor på landsbygden eller i städernas slumområden. Enligt Världsbanken lever 21 procent av befolkningen under fattigdomsnivån om 1,90 USD per dag. Enligt Internationella valutafonden (IMF) har inkomstskillnaderna i landet ökat de senaste tjugofem åren. Indien har plats 130 av 188 i UNDP:s index för mänsklig utveckling.

En stor del av Indiens befolkning har begränsad tillgång till mat, rent vatten, hälsovård och utbildning. Det finns ett starkt samband mellan utsatthet och faktorer som kön, etnicitet, kast och funktionsnedsättning. Det råder stora skillnader i utveckling mellan olika delstater och regioner i landet. Andelen barn som lider av undernäring uppgår till 29 procent.

En stor del av befolkningen saknar tillgång till rent vatten och sanitet. Vatten, mark och luft blir allt mer förorenade. Enligt en lista sammanställd av WHO år 2016 över världens mest förorenade städer ligger 10 av de 20 städerna med värst luftkvalitet i Indien. Den indiska regeringen har tagit initiativ för att rena landets floder då utsläppen från industrier och hushåll är omfattande, ofta på grund av korruption och vanskötsel. Premiärminister

Modi har också startat en kampanj för att bygga toaletter i 60 miljoner indiska hem fram till år 2019. Av befolkningen saknar 53 procent tillgång till toalett. På landsbygden är siffran 70 procent.

VI. RÄTTEN ATT INTE UTSÄTTAS FÖR DISKRIMINERING

Kvinnors åtnjutande av mänskliga rättigheter

Diskriminering av kvinnor är förbjuden enligt lag och det finns en nationell kommission för kvinnor, med ansvar för att skydda och främja kvinnors rättigheter. Kvinnor har fortfarande en underordnad ställning i samhället och är bland annat underrepresenterade i politiken. Krav på hemgift, trots att det är förbjudet, och traditioner har resulterat i att döttrar betraktas som mindre värda än söner. Trots förbud mot att genom ultraljud ta reda på fostrets kön aborteras fortfarande många flickfoster. Antalet flickor beräknas till 914 per 1 000 pojkar i den senaste folkräkningen 2011. Könsbaserad diskriminering fortsätter att utgöra ett omfattande problem, och många flickor får mindre mat och sämre möjligheter att gå i skola än sina bröder.

Våld mot kvinnor är utbrett såväl inom som utanför hemmet. Regeringen är medveten om problemet och vidtar åtgärder för att öka skyddet för kvinnor. Utöver våld är även hot om fysiskt eller sexuellt våld eller ekonomiska repressalier straffbara enligt lagen om kvinnoemisshandel i hemmet.

Enligt en rapport från 2016 från FN:s specialrapportör för minoriteters rättigheter utsätts kvinnor från gruppen daliter ofta för våld och förvägras sina rättigheter såväl i det offentliga som i privatlivet. Specialrapportören menade också att kastbaserat våld mot kvinnor och flickor, särskilt sexuellt våld, tenderade att öka.

Våldtäkt är förbjudet, med undantag för våldtäkt inom äktenskapet som inte erkänns som ett brott när kvinnan är över 16 år gammal. En ökning i antalet anmälda våldtäkter de senaste åren tillskrivs framförallt uppmärksamheten kring gruppvåldtäkten och mordet på en 23-årig kvinna i New Delhi i december 2012. Fallet följdes av en omfattande debatt om kvinnors säkerhet och ledde fram till att lagstiftningen skärptes, med högre straffskala och vidgad definition av våldtäktsbegreppet. Enligt *National Crime Records Bureau* (NCRB) uppgick antalet anmälda våldtäkter till 34 651 under 2015.

Våldtäktsfall uppmärksammas ofta i indisk media och kvinnors säkerhet är ofta fokus för debatter. Politiker och myndighetsföreträdare uttrycker ibland könsstereotypa attityder om att kvinnor som är ute sent på kvällen eller har västerländska kläder har sig själva att skylla, men dessa uttalanden väcker alltid stor debatt och uppmärksamhet.

Det förekommer att nygifta kvinnor dödas eller misshandlas för att mannen och hans familj inte är nöjd med hemgiftens storlek. Enligt NCRB uppgick antalet sådana så kallade "*dowry deaths*" till 7 634 under 2015.

I Indien har det varit vanligt att indiska och utländska par betalar indiska kvinnor för surrogatmoderskap, som varit lagligt sedan 2002. Verksamheten har dock beskrivits som dåligt reglerad och den indiska regeringen lade 2016 fram ett utkast till ny lagstiftning som syftar till att begränsa möjligheten för surrogatmoderarrangemang till indiska par som använder en nära släkting som surrogatmoder. Detta lagförslag innebär att viseringar inte får utfärdas för personer som vill använda sig av en surrogatmoder.

Barnets rättigheter

Barn, särskilt flickor, utgör en utsatt grupp i Indien. Flickor och pojkar i vissa delstater, på landsbygden och i slumområden har sämre möjligheter att åtnjuta sina rättigheter. Det gäller även barn som tillhör lägre kaster, etniska minoriteter och urfolk. Indien har sedan 2013 en handlingsplan för barn, som i stort bygger på principerna i FN:s barnkonvention. Den nationella kommissionen för skydd av barn föreskriver att varje delstat ska etablera en kommission för barnfrågor, vilket nu gjorts i majoriteten delstater. Människorättsorganisationer har riktat kritik mot att kommissionerna inte har några reella möjligheter att ingripa i fall där barn far illa.

Enligt vissa beräkningar lever elva miljoner barn på gatorna i Indien, men den indiska regeringen har förklarat att den verkliga siffran sannolikt är många gånger högre än så. Det finns en särskild lag mot sexuell exploatering av barn och handel med barn är förbjudet. Trots det är kommersiell sexuell exploatering av barn och handel med barn utbredda problem. UNICEF har uppskattat att 1,2 miljoner barn i Indien är offer för människohandel, kommersiell sexuell exploatering och tvångsarbete. Barnarbete är vanligt förekommande. Aga är för närvarande tillåtet i hemmen, men förbjudet i skolor. Studier visar dock att flertalet av skolbarnen utsätts för aga.

Barnäktenskap är förbjudna enligt lag. Flickor ska vara minst 18 år och pojkar 21 år, men det är vanligt, främst i fattiga familjer, att yngre tonårsflickor gifts bort. Enligt en studie från UNICEF 2016 gifter sig 47 procent av flickorna innan de fyllt 18 år och 18 procent innan de fyllt 15 år.

Enligt FN:s generalsekreterares rapport om barn och väpnad konflikt för 2016 använder militanta grupper i Indien barnsoldater, ibland så unga som sex år gamla. Enligt en rapport från *Asian Commission for Human Rights* år 2013 deltog 3 000 barn i väpnade konflikter i Indien.

Rättigheter för personer som tillhör nationella, etniska, språkliga och religiösa minoriteter samt urfolk

Diskriminering på grund av religion, ras, kast, kön eller födelseplats är förbjuden och det finns ett stort antal lagar som syftar till att skydda olika minoriteters rättigheter. Trots lagstiftningen förekommer omfattande diskriminering särskilt av personer som tillhör lägre kaster, etniska minoriteter och urfolk. Inom dessa grupper är kvinnor och personer med funktionsnedsättning värst utsatta.

Det gamla indiska systemet med indelning av befolkningen i olika samhällsklasser, kaster, har fortfarande stora konsekvenser för den indiska befolkningen. Över 200 miljoner indier anses tillhöra de lägsta kasterna, officiellt benämnda ”*scheduled castes*”, inofficiellt kallade daliter. Dessa personer diskrimineras på olika sätt i samhället, särskilt på landsbygden. De har vanligtvis enklare och smutsigare arbeten och sämre tillgång till utbildning och sjukvård. Rapporter från FN:s kommitté för avskaffandet av rasdiskriminering beskriver systematiska övergrepp mot lågkastiga, inklusive utomrättsliga avrättningar och sexuella övergrepp. FN:s specialrapportör för minoriteters rättigheter rapporterade i början av 2016 att dalitkvinnor i Indien hade tillgång till signifikant sämre mödravård och hade kortare förväntad livslängd än kvinnor från högre kaster. Regeringen har infört ett system med positiv särbehandling av lågkastiga för att dessa ska få tillgång till högre utbildning och arbeten inom den offentliga sektorn. Systemet är omdebatterat men anses ha gett vissa resultat.

Personer som tillhör etniska minoriteter och urfolk (*adivasis*) är särskilt utsatta. I förhållande till många andra grupper i det indiska samhället har de sämre hälsa, lägre utbildning, högre andel som lever i fattigdom och arbetslöshet, högre skuldsättning och sämre bostadsförhållanden. En

nationell politik för urfolks utveckling har antagits, som reglerar en rad frågor kopplade till landrättigheter och naturresurser, men även sysselsättning, skydd mot tvångsförflyttning, rehabilitering, utbildning och andra rättighetsfrågor.

Det indiska samhället består av många olika religiösa och etniska grupper som överlag lever sida vid sida i fredlig samvaro. Allvarliga fall av religiöst betingat våld förekommer dock liksom våldsamheter mellan olika folkgrupper. Uppmärksammade fall av hatpropaganda riktad mot främst muslimer har rapporterats i indiska medier, bland annat från politiker från det styrande hindunationalistiska partiet, BJP. Koslakt och hantering av nötkött är förbjudet i flera indiska delstater. Det förekommer rapporter om att vissa hinduiska grupper använt påstådda överträdelser mot denna lag för att uppvigla mot muslimer. Då många muslimer och daliter arbetar inom nötköttsindustrin påverkar lagstiftningen också dessa gruppers ekonomiska förutsättningar negativt.

Diskriminering på grund av sexuell läggning eller könsidentitet

Samkönade sexuella handlingar är straffbart. Hbtq-personer utsätts ofta för social stigmatisering och diskrimineringen av denna grupp är utbredd inom alla delar av samhället. Det förekommer att personer som varit öppna med sin sexuella läggning avskedas, liksom att hbtq-personer utsätts för hot och förföljelser av polisen.

Högsta domstolen beslutade i april 2014 om att erkänna transpersoner i Indien som ett ”tredje kön”, för att se till att denna grupp kan åtnjuta sina mänskliga rättigheter. Högsta domstolen uppmanade samtidigt den indiska regeringen att fatta beslut för att gruppen skulle medges positiv särbehandling i utbildning och vid tillsättande av statliga jobb. Så har ännu inte skett. Transgenderpersoner, så kallade *hijras*, är en del av indisk traditionell kultur och har traditionellt haft en lyckobringande roll vid bröllop och födselar, men utgör idag en utsatt grupp som ofta tvingas tigga eller prostituera sig för att kunna försörja sig.

Flyktingars och migranternas rättigheter

Indien har inte ratificerat flyktingkonventionen och saknar lagstiftning avseende flyktingar. Därmed finns inget formellt skydd för flyktingar. Beslut om skydd och assistans baseras på politiska och administrativa beslut av regeringen. UNHCR verkar i Indien inom ramen för UNDP. Indien fortsätter ta emot

och ge asyl till ett stort antal personer som flytt på grund av politisk instabilitet i regionen. UNHCR uppskattade i slutet av 2014 antalet flyktingar i Indien till närmare 200 000, främst från Kina, Sri Lanka, Afghanistan och Myanmar. Regeringen bistår generellt dessa flyktingar på olika sätt. De har till exempel rätt till sjukvård och skolgång, men många lever i slumområden där tillgången till offentlig service är begränsad.

I Dharamsala i norra Indien och i andra enklaver runt om i landet lever ett stort antal tibetanska flyktingar, inklusive den centrala tibetanska administrationen som grundades av Dalai Lama och som idag leds av Lobsang Sangay. I övrigt bor flyktingarna främst i de större städerna.

Indien har även ett stort antal internflyktingar. Antalet internflyktingar till följd av konfliktsituationer uppskattades vara 612 000 personer 2015. De flesta av dem har flytt från oroligheter i de nordöstra delarna av landet samt från delstaten Jammu och Kashmir i norra Indien. Samtidigt uppskattades att 3,6 miljoner personer var internflyktingar som en följd av naturkatastrofer, till exempel översvämningar eller jordbävningar. Många av dessa internflyktingar lever i läger, med begränsad tillgång till mat, läkemedel och hygien.

Internationella migranter till Indien kommer främst från Bangladesh och Pakistan. Politiska partier som hindunationalistiska BJP har i delstaten Assam gått till val på att begränsa migrationen från Bangladesh till att endast tillåta hinduer att bosätta sig i Indien. Ett ändringsförslag av medborgarskapslagen har lagts fram till parlamentet enligt vilket illegala migranter från Afghanistan, Pakistan och Bangladesh skulle tillåtas bli indiska medborgare om de tillhör en annan religion än islam.

Indien har också ett mycket stort antal interna migranter, personer som söker sig till de större städerna för att söka arbete, ibland säsongvis. Vissa uppskattningar gör gällande att upp emot 10 procent av den indiska arbetskraften utgörs av interna migrantarbetare. Dessa personer lever ofta i städernas slumområden och arbetar i den informella sektorn, och saknar på så vis socialt och legalt skyddsnät.

Rättigheter för personer med funktionsnedsättning

Personer med funktionsnedsättning har en mycket svår situation. Enligt officiella siffror har 17 miljoner indier någon form av funktionsnedsättning,

en siffra som anses vara i underkant. Tillgången till utbildning, hälsovård och arbetstillfällen är begränsad för dessa personer, liksom praktiskt tillträde till offentliga byggnader och kommunikationer. Många personer med funktionsnedsättning utsätts för omfattande diskriminering.

Konstitutionen nämner inte uttryckligen funktionsnedsättning som diskrimineringsgrund. Lagen om personer med funktionsnedsättning stadgar lika möjligheter för personer med funktionsnedsättning i samhället. En ny, reviderad lag antogs i december 2016, som stipulerar bland annat tvååriga fängelsestraff och böter för den som diskriminerar någon på grund av funktionsnedsättning. Lagen höjde också kvoten av arbetstillfällena inom den offentliga sektorn och platser i högre utbildning för personer med funktionsnedsättning från tre till fyra procent. Den nya lagen omfattar också fler funktionsnedsättningar och nämner särskilt att de behov kvinnor och barn med funktionsnedsättning har ska tas i beaktan.

Regeringen avsätter begränsade resurser till personer med funktionsnedsättning. Det är framförallt civilsamhällesorganisationer och anhöriga som sköter omvårdnad, rehabilitering och stöd. Det finns få offentliga institutioner för personer med funktionsnedsättning och de som finns är ofta kraftigt överbelagda och saknar tillräckliga resurser.

Ratifikationsläget avseende centrala konventioner om mänskliga rättigheter

Konventionen om medborgerliga och politiska rättigheter, *International Covenant on Civil and Political Rights (ICCPR)* ratificerades år 1979. Det fakultativa protokollet om enskild klagorätt och det fakultativa protokollet om avskaffandet av dödsstraffet har inte ratificerats.

Konventionen om ekonomiska, sociala och kulturella rättigheter, *International Covenant on Economic, Social and Cultural Rights (ICESCR)* ratificerades år 1979. Det fakultativa protokollet om enskild klagorätt har inte ratificerats.

Konventionen om avskaffandet av alla former av rasdiskriminering, *International Convention on the Elimination of all forms of Racial Discrimination (ICERD)* ratificerades år 1968.

Konventionen om avskaffandet av alla former av diskriminering mot kvinnor, *Convention on the Elimination of All Forms of Discrimination Against Women (CEDAW)* ratificerades år 1993. Det fakultativa protokollet om enskild klagorätt har inte ratificerats.

Konventionen mot tortyr, *Convention Against Torture and Other Cruel, Inhuman or Degrading Treatment or Punishment (CAT)* signerades år 1997. Det fakultativa protokollet om förebyggande av tortyr har inte ratificerats.

Konventionen om barnets rättigheter, *Convention on the Rights of the Child (CRC)* ratificerades år 1992. Det tillhörande protokollet om barns indragning i väpnade konflikter och det tillhörande protokollet om handel med barn, barnprostitution och barnpornografi ratificerades år 2005.

Konventionen om rättigheter för personer med funktionsnedsättning, *Convention on the Rights of Persons with Disabilities (CRPD)* ratificerades år 2007.

Konventionen mot påtvingade försvinnanden, *International Convention for the Protection of All Persons from Enforced Disappearances (ICED)* signerades år 2007.

Flyktingkonventionen, *Convention Relating to the Status of Refugees (Refugee Convention)* och det tillhörande protokollet har inte ratificerats.

Romstadgan för internationella brottmålsdomstolen, *Rome Statute of the International Criminal Court (ICC)* har inte ratificerats.

Exempel på svenskt och internationellt arbete rörande mänskliga rättigheter, demokrati och rättsstatens principer

EU och Indien håller regelbunden dialog om mänskliga rättigheter. Dialogen fokuserar på dödsstraff, kvinnors åtnjutande av mänskliga rättigheter samt

frågor om icke-diskriminering. EU finansierar projekt som bland annat syftar till stöd och rehabilitering av offer för människohandel, tortyr och barnarbete, för skydd av minoriteter och urfolk samt till att främja barns rättigheter.

Sverige har återkommande politisk dialog med Indien på olika nivåer. Sverige och Indiens regeringschefer antog i februari 2016 ett gemensamt uttalande, som bland annat föreskriver en tätare dialog mellan länderna om mänskliga rättigheter i FN och andra multilaterala organ. Uttalandet understryker också vikten av insatser för att stärka kvinnors och flickors rättigheter. Sveriges bilaterala utvecklingssamarbete avslutades 2013. Sverige fortsätter att stödja främjandet av demokrati och mänskliga rättigheter genom multilateralt bistånd och via svenska civilsamhällesorganisationer verksamma i Indien.

Flera FN-organ såsom UNDP, UNICEF, UNAIDS och UN Women, bedriver verksamhet i Indien i syfte att förbättra respekten för de mänskliga rättigheterna.

I den senaste granskningen av Indien i FN:s universella granskningsmekanism (UPR) gav Sverige rekommendationer som rörde bland annat SRHR, tortyr och barnarbete.